

Skýrsla stjórnar á ársfundi Frjálsa lífeyrissjóðsins 23. júní 2020

Ásdís Eva Hannesdóttir, stjórnarformaður

Fundarstjóri, sjóðfélagar og aðrir fundarmenn.

Ég vil byrja á því að bjóða ykkur öll velkomin á ársfund Frjálsa lífeyrissjóðsins sem að þessu sinni er haldinn í glæsilegum húsakynnum Hörpu. Vona ég að það fari vel um alla og að þeir sem það kjósa geti haldið 2 metra regluna.

Ný stjórnskipan Frjálsa og breytingar ársins

Á síðasta ársfundi gerðist sá merki atburður að í stjórn voru kosin af sjóðfélögum 5 stjórnarmenn og 3 varastjórnarmenn en fyrir í stjórn voru 2 stjórnarmenn kosnir á ársfundi 2018. Starfsárið í ár var því það fyrsta hjá sjóðnum þar sem allir stjórnarmenn og allir varastjórnarmenn eru fulltrúar sjóðfélaga kosnir af þeim á ársfundum.

Síðasta starfsár var einnig fyrsta árið sem sjóðurinn var með eigin starfsmann en framkvæmdastjóri sjóðsins er nú ráðinn af stjórn og heyrir beint undir hana. Sem slíkur hefur hann m.a. það hlutverk að hafa eftirlit með útvistun verkefna til rekstraraðila og þá hefur hann komið að viðræðum við rekstraraðila um lækun kostnaðar.

Aðrar breytingar á milli starfsára er að skipt var um endurskoðunarfyrirtæki og er KPMG ytri endurskoðandi Frjálsa og þá var innri endurskoðun færð frá rekstraraðila til Deloitte. Markmiðið með öllum þessum breytingunum er að auka sjóðfélagalýðræði og minnka orðsporsáhættu sjóðsins.

Sú vegferð að skerpa á sjálfstæði Frjálsa og að auka gegnsæi við rekstur sjóðsins hófst fyrir all nokkru og verður sú vinna stöðugt að vera í gangi.

Ávöxtun

Frjálsi lífeyrissjóðurinn skilaði mjög góðri ávöxtun á síðasta ári og þarf að fara allt til ársins 2003 til að finna betri raunávöxtun hjá Frjálsa 1. Frjálsi 1 sem er langstærsta og fjölmennasta

leiðin með eignir í árslok um 140 miljarða í eigu tæplega 50 þúsund sjóðfélaga skilaði 12,4% raunávöxtun en raunávöxtun annarra leiða var frá 3,4% til 13,7%. Í tilviki Frjálsa Áhættu var um að ræða næsthæstu ávöxtun frá stofnun leiðarinnar 2008. Við samanburð á ávöxtun ber að hafa í huga að ólíkar fjárfestingastefnur gilda fyrir einstaka fjárfestingaleiðir en sjóðfélagar hafa val um hvaða leiðir þeir velja byggt á aldri þeirra eða viðhorfi til áhættu.

Í kynningu ársreiknings hér á eftir verður nánar farið yfir sögulega ávöxtun sjóðsins og ávöxtun það sem af er ári.

Hrein eign og stækkun

Sjóðfélagar Frjálsa eru orðnir rúmlega 60 000 og fjölgaði þeim um tæplega 1 500 á árinu 2019. Stærð sjóðsins um áramót var 285 miljarðar og jukust eignir hans um 48 miljarða á milli ára. Árið 2019 greiddu 22 515 sjóðfélagar um 21 miljarð í iðgjöld til sjóðsins og hefur fjárhæð iðgjalda í sjóðinn aldrei verið hærri. Á árinu 2019 fengu tæplega 4 000 lífeyrisþegar greitt úr sjóðnum um 3,6 miljarða.

Frjálsi er 5 stærsti lífeyrissjóður landsins og í dag eru eignir sjóðsins rétt undir 300 miljörðum.

Fjárfestinga- og hluthafastefna

Frjálsi hefur að leiðarljósi við fjárfestingar að hámarka ávöxtun til langs tíma litið að teknu tilliti til áhættu. Sjóðurinn leggur áherslu á siðferðisleg gildi við fjárfestingarákvarðanir sínar og er meðvitaður um þá staðreynd að fjárfestingarákvarðanir hans hafa áhrif á ólíka hagsmunaaðila og samfélagið í heild sinni. Sjóðurinn hefur sett sér stefnu um ábyrgar fjárfestingar sem markar stefnu sjóðsins um siðferðileg viðmið í fjárfestingum. Einnig hefur sjóðurinn sett sér hluthafastefnu sem markar stefnu sjóðsins í stjórnarháttum þar sem hann er hluthafi í félögum sem hann fjárfestir í. Hluthafastefnu og stefnu um ábyrgar fjárfestingar Frjálsa er hægt að kynna sér á heimasíðu sjóðsins.

Fjárfestingarstefna sjóðsins er sett til langs tíma en endurskoðuð a.m.k. árlega. Erlendar fjárfestingar hafa verið auknar verulega síðustu ár og sjóðurinn sannarlega ekki setið eftir í

þeim efnum miðað við aðra lífeyrissjóði. Frá afnámi gjaldeyrishafta árið 2016 hefur vægi erlendra fjárfestinga aukist töluvert og er það stefna stjórnar að svo verði áfram.

Mikilvægt er að halda áfram að auka vægi erlendra eigna til að dreifa áhættu eigna sjóðsins og er stefnt að því að sú vegferð haldi áfram á næstu árum.

Sérhæfðar fjárfestingar

Frjálsi hefur um árabil fjárfest hluta af eignasafni sínu í sérhæfðum fjárfestingum. Sérhæfðar fjárfestingar fela oft í sér væntingar um góða ávöxtun en oft er áhættan að sama skapi heldur meiri en þegar frjárfest er t.d. í skráðum verðbréfum. Dæmi um sérhæfðar fjárfestingar eru framtaksfjárfestingar, fasteignafjárfestingar, fjárfestingar í innviðum og öðrum verkefnum.

Töluvert hefur verið rætt um eina af sérhæfðu fjárfestingum sjóðsins, fjárfestinguna í Bakkastakki en það félag heldur utan um eignarhluta 15 lífeyrissjóða, Íslandsbanka og erlends aðila í kísilveri PCC á Bakka. Gangvirði fjárfestingarinnar var lækkað um 700 milljónir þar sem gengið hefur verr en upphaflegar forsendur stóðu til. Þó er rétt að geta að lækkun á gangvirði er 451 milljón miðað við þá fjárhæð sem var fjárfest í verkefninu. Ekki er þó um endanlega niðurstöðu að ræða og margt getur breyst. Gangvirðisbreytingin nam um 0,25% af eignum árið 2019.

Halldór Friðrik Þorsteinsson stjórnarmaður Frjálsa áritaði ársreikning sjóðsins með fyrirvara vegna þess að ekki var greint frá varúðarniðurfærslu á Bakkastakki sérstaklega. Rétt er að taka fram að upplýsingar um fjárfestingar sjóðsins í ársreikningi, þ.m.t. í Bakkastakk, eru í samræmi við reglur Fjármálaeftirlitsins og framsetningu flestra lífeyrissjóðanna sem tóku þátt í fjárfestingunni. Þess utan hefur Frjálsi birt viðbótarupplýsingar í ársreikningi frá hruni um gangvirði hvernar og einnar fjárfestingar sem ekki er með ábyrgð ríkis og sveitarfélaga, þ.m.t. gangvirði skuldabréfa og hlutabréfa útgefin af Bakkastakki. Ytri endurskoðand sjóðsins fór yfir framsetningu ársreikningsins í kjölfar fyrirvarans en komst að þeirri niðurstöðu að breytingin á gangvirði rúmaðist innan settra mikilvægismarka. Á þessum tímamarki höfðu m.a. Almenni og þrír aðrir sjóðir, allir þátttakendur í fjárfestingunni í Bakka, gefið út ársreikning án þess að tilgreina breytingu á gangvirði á hlutabréfum Bakkastakks í sérstakri textaskýringu. Stjórn telur þó fullkomlega eðlilegt að upplýsa sem best um eignir sjóðsins og er vefur og feisbóksíða sjóðsins m.a. hugsuð í þeim tilgangi.

Í dreifðu eignasafni er nauðsynlegt að horfa á heildarmyndina, eða ávöxtun heildarsafnsins til lengri tíma. Rétt er að taka fram að áhættulausar fjárfestingar eru ekki til. Ætti fjárfesting að vera áhættalaus þyrfti hún að vera ríkistryggð hjá ríki sem ógerlegt væri að færi í greiðsluþrot.

Stjórn hefur síðustu ár lagt aukna áherslu á vandaða stjórnarhætti, orðspor og hæfni þeirra sem að fjárfestingarverkefnum standa og þeirra sem hafa aðkomu að þeim á einhvern hátt.

Sjóðfélagalán

Mikil aukning á eftirspurn eftir sjóðfélagalánum hefur verið jafnt og þétt frá árinu 2016 og var svo komið að sjóðfélagalánin voru komin yfir það viðmið sem stjórn setti sem hlutfall af eignum í ársbyrjun 2018. Var þá gripið til ýmissa takmarkana á lánsmöguleikum eins og t.d. að lánin væru til kaupa íbúðarhúsnæðis eingöngu. Eftir ábendingar um óánægju hjá sjóðfélögum ákvað stjórn að breyta lánareglum og tóku nýjar reglur gildi í nóvember. Helstu breytingar eru að sjóðfélagar geta nú að nýju tekið verðtryggð lán með föstum vöxtum og óverðtryggð lán til endurfjármögnunar eða í öðrum tilgangi en að fjármagna kaup eða byggingu á íbúðarhúsnæði. Þessi breyting hefur mælst vel fyrir og kappkostar sjóðurinn að vera með samkeppnishæfa vexti á lánunum.

Samþykktarbreytingar

Fyrir fundinum liggja tillögur um samþykktarbreytingar bæði frá stjórn sameiginlega og eins ein breytingartillaga frá einum stjórnarmanni. Þá verður ein breytingartillaga borin upp en hún barst frá einum sjóðfélaga Frjálsa.

Stefnumótun

Á árinu vann stjórn sjóðsins að stefnumótun til næstu fimm ára. Stefnumótunarfundur var haldinn í september þar sem allir stjórnarmenn auk varastjórnarmanna tóku þátt í að móta stefnu sjóðsins til næstu ára.

Framtíðarsýn Frjálsa er að vera einn af öflugustu lífeyrissjóðum landsins, fremstur í ávöxtun, þjónustu og í stafrænni forystu. Þessum markmiðum á m.a. að ná með því að stefna að markvissri stækkun sjóðsins og lækkun rekstrarkostnaðarhlutfalls með aukinni hagkvæmni.

Með stafrænni forystu er átt við að Frjálsi sé leiðandi í að beita stafrænum lausnum í margvíslegri þjónustu og samskiptum. Flest úrlausnarefni og samskipti á að vera hægt að leysa rafrænt með notendavænum persónulegum og snjöllum hætti sem gerir sjóðnum kleift að sníða þjónustu og upplýsingagjöf sífellt betur að einstaklingum.

Rafrænar kosningar

Á síðasta ársfundi kom inn heimildarákvæði í samþykktir sjóðsins um rafrænar kosningar. Í stefnumótun sjóðsins til næstu ára var sett markmið um að Frjálsi tæki forystu í stafrænum lausnum í margvíslegri þjónustu og samskiptum. Stafrænar lausnir líkt og rafrænar kosningar eru sannarlega framtíðin en stjórn var sammála utan eins stjórnarmanns að fara varlega í þær breytingar sem rafrænar kosningar eru og vanda valið þegar kemur að lausnum og passa að ekki sé gengið á rétt þeirra sem ekki vilja eða jafnvel treysta sér ekki til að nota tæknina án aðstoðar. Nú þegar hafa amk 2 lífeyrissjóðir nýtt sér rafrænar kosningar með góðum árangri EFÍA Eftirlaunasjóður félags íslenskra atvinnuflugmanna og Lífsverk, opinn sjóður fyrir háskólamenntaða. Báðir þessir sjóðir eru töluvert minni en Frjálsi og með einsleitari hóp sjóðfélaga og hjá öðrum sjóðnum er ein kennitala, eitt atkvæði.

Stjórn Frjálsa mun vanda valið þegar kemur að framkvæmd rafrænna kosninga. Undir liðnum önnur mál er kynning á væntri framkvæmd rafrænna kosninga.

Útvistun reksturs

Frjálsi lífeyrissjóðurinn hefur frá stofnun 1978 barist fyrir valfrelsi almennings í lífeyrismálum og verið öllum opinn sem séreignarsjóður og opinn valkostur fyrir þá sem búa við það frelsi að geta valið sér lífeyrissjóð til að greiða skylduiðgjöld í. Frá upphafi hefur sjóðurinn verið í rekstri hjá fjármálafyrirtæki. Það er mat meirihluta stjórnar að rekstrarfyrirkomulag sjóðsins hefur átt stóran þátt í þeirri velgengi sem sjóðurinn hefur notið allt frá stofnun. Aukning á sjóðfélagafjölda er einnig vísbending um að þetta rekstrarform höfði til þeirra sem eru að velja sér lífeyrissjóð auk aðlaðandi samsetningur á lífeyrisréttindum í séreign og samtryggingu.

Hinsvegar er það einnig mat stjórnar að mikilvægt sé að á því liggi enginn vafi að sjóðurinn sé sjálfstæður og samband hans við rekstraraðila sé aðeins byggt á faglegum grunni til þess föllnum að tryggja hagsmuni sjóðfélaga framfarir öllu öðru. Þær breytingar sem stjórn hefur farið í á liðnu ári eru því til þess fallnar að gera góðan sjóð enn betri. Rekstrarsamningur sjóðsins er í sífelldri skoðun með það að markmiði að hagræða, auka þjónustu og lækka kostnað. Stjórn Frjálsa og Arion banki sömdu um á árinu að umsýsluþóknun sjóðsins til Arion banka lækki um 1,5 punkt frá byrjun árs 2020 og hefur hún því þegar tekið gildi. Breytinguna á eftir að færa í rekstrarsamninginn vegna annarra breytinga sem eru í vinnslu á honum.

Rekstrarsamninginn má finna á vef Frjálsa.

Þegar COVID-19 skall á og fyrirmæli stjórnvalda um fjöldatakmörkanir á vinnustöðum komu þurfti sjóðurinn að grípa til aðgerða sem kölluðu m.a. á lausnir í upplýsingatækni vegna fjarvinnu. Viðbótarrekstrarkostnaður sem af þessu hlýst mun Frjálsi lífeyrissjóðurinn ekki þurfa að bera þar sem hann er innifalinn í umsýsluþóknun sjóðsins.

Góðir fundargestir, mig langar að þakka ykkur traustið sem þið hafa sýnt sjóðnum í gegnum tíðina og langar að lokum að segja þetta:

Frelsi er göfugast allra mannréttinda og nú þegar kastljósi heimsins er varpað á skort á frelsi hjá ýmsum hópum sem enn þurfa að búa við skert mannréttindi og viðhorf þá finnum við hversu vel við erum lottuð sem búum við frelsi.

Frjálsi stendur fyrir frelsi, frelsi til að vera sjóðfélagi í sjóðnum, frelsi til að ráðstafa lífeyrissparnaði sínum milli samtryggingar og séreignar, frelsi til að velja fjárfestingaleið og frelsi til að fara úr sjóðnum. Frjálsi er ekki í gíslingu eins né neins heldur opinn frjáls lífeyrissjóður sem yfir 60 000 manns hafa valið að greiða í.